

Yeni Türkiye, Yeni Refah Rejimi, Yeni Yönet(iş)im... ve Yoksulluk: Sosyal Yardımların Anlam ve Ehemmiyetine Dair

*

Bediz Yılmaz

“Demek ki neymiş canım kardeşim, o dağıtılan kömür bedava değilmiş”

(Soma maden faciası sonrasında Twitter’da paylaşılan bir mesaj)

“2011 yılında toplam 26 milyon 795 bin 598 kişi sosyal yardım aldı”

(Şubat 2013, Gazetelerden)

Öz

Sosyal devleti, sosyal güvenlik ve sosyal yardımın ötesinde, eşitlikçi bölüşüm politikalarını kapsayan üç boyutlu bir yapı olarak tanımladığımızda günümüz Türkiye’sinde sosyal devletin artık “liberal” sıfatıyla birlikte anılması gerekmektedir; zira öyle bir dönemden geçmekteyiz ki, sosyal güvenlikte yapılan reform çalışanlar aleyhine pek çok düzenleme içermekte, kıdem tazminatının kaldırılması dahi gündeme gelebilmekte, kamusal hizmet sunumu hızla piyasalaşmakta ve sosyal devlet tartışmalarının ağırlık merkezine sosyal yardımlar yerleşmekte. Türkiye’deki sosyal devlet modelinin korporatist Güney Avrupa refah modelinden liberal modeline doğru bir dönüşüm geçirdiğinin iddia edildiği bu yazıda ilk olarak yoksulluk rakamlarını ve yoksulların kimler olduğunu ortaya koyacak, ardından kamu idaresinin yoksullukla mücadele araçlarını ele alacağız. Kamu sosyal harcamaları içerisinde esas olarak üzerinde duracağımız konu sosyal yardım alanı olacaktır; zira bu alanın düzenlenme biçiminin liberal refah modeline evrilmeye dair en güçlü kanıtları sunduğu kanısındayız. Bu anlamda öne çıkarak kısaca da olsa analiz edeceğimiz kurum, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları olacaktır, zira bu kurum yapısı ve işleyişiyle, maddi ve manevi gücüyle muhteşem bir yönetsel icat ve içinde bulunduğumuz “yeni” dönemin mükemmel bir simgesidir.

Anahtar kelimeler: Yoksulluk, Sosyal Devlet, Refah rejimi, Neoliberalizm, Sosyal yardımlar, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları.

New Turkey, New Welfare Regime, New Governance... and Poverty: On the Significance and the Importance of Social Aids

*

Bediz Yılmaz

Abstract

Welfare state should be defined as a structure with three pillars: social assistance, social security and most of all, egalitarian distribution policies, and defined as such, today's welfare state of Turkey should be labeled with the adjective "liberal". The reason behind this argument can be found in the actual events: reforms in the social security system covers numerous regulations to the detriment of the workers, cuts of the retirement or severance indemnities are under discussion, public service provision is more or more conceded to the mercy of the market and social assistance is taking hold of all other dimensions of the welfare state. In this paper whose main argument is that the Turkish welfare regime which has been classified among the corporatist Southern European is currently being transformed into the liberal model, we will first present the poverty figures and the identity of the poor, to discuss afterwards the instruments of fight with poverty. Among the public social expenditures, we will develop the social assistance programmes because we argue that the form in which this realm is being structured provides perfect proofs for the transformation to the liberal model. Finally, the Social Assistance and Solidarity Foundations will be analysed for these institutions, along with their structure and functioning, with their material and moral power represent a spectacular administrative invention and a perfect symbol of the "new" period through we are passing.

Keywords: *Poverty, Welfare State, Welfare Regime, Neoliberalism, Social assistance, Social Assistance and Solidarity Foundations.*

Giriş

Bu yazıda, Türkiye'nin yirmi yıldan fazla bir süreden bu yana geçirmekte olduğu dönüşümleri yoksullukla mücadele uygulamaları bağlamında ele alacağız. Hükümet, yoksulluğa dair ürettiği veri ve söylemlerde yoksulluğun azaltıldığını, bunda da sosyal harcamaların önemli bir etkisi olduğunu sıkça belirtmektedir. Bu anlamda Türkiye'de ilk defa gerçek anlamda sosyal devletin ortaya çıktığı da bu ifadeler arasında yer almaktadır. Muhalif kesimler ise sosyal harcamaları çoklukla sadakaya yakın edimler olarak nitelendirip sosyal devletin tasfiye edildiğini, yeni sosyal politikaların hayırseverlik ve kayırmacılık ile imlendiğini belirtmektedir. Bizim yazımızda ise, çeşitli veriler ışığında, temel olarak savlayacağımız şudur: Türkiye'nin topyekûn bir (neo)liberalleşme sürecine girmesiyle paralel olarak, refah rejimi de muhafazakâr-korporatist modelden liberal modele doğru evrilmektedir. Bir başka deyişle, 1980 sonrasında yaşanan gelişmeleri açıklamak için kullanılması gereken terim sosyal devletin tasfiyesinden ziyade, refah modelinin dönüşümüdür. Liberalleşme istikametindeki bu dönüşümün, irili ufaklı pek çok etkisi yanında iki temel sonucu vardır; bir yandan siyasi iktidarın hegemonyasını pekiştirmesine hizmet ederken, diğer yandan da toplumsal bağların onulmaz şekilde bozulmasına ve çözümlenmesine yol açmaktadır.

Yazımızda ilk olarak yoksulluk rakamlarını ve yoksulların kimler olduğunu ortaya koyduktan sonra, kamu idaresinin yoksullukla mücadele araçlarını tartışacağız. Kamu sosyal harcamalarına ilişkin bölümün ardından, yazının üzerinde duracağı esas alan sosyal yardım alanı olacaktır; zira bu alanın düzenlenme biçiminin liberal refah modeline evrilmeye dair en güçlü kanıtları sunduğu kanısındayız. Bu anlamda öne çıkararak kısaca da olsa analiz edeceğimiz kurum, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları olacaktır, zira bu kurum yapısı ve işleyişiyle, maddi ve manevi gücüyle muhteşem bir icat ve içinde bulunduğumuz "yeni" dönemin muhteşem bir simgesidir.

Önce Rakamlar

Türkiye'de yoksulluk oranının kaç olduğu çeşitli kişi ve kurumlarca sistematik olarak tespit edilmektedir, ancak bunlar arasında tam anlamıyla

mutabakat olduğu söylenemez. Bu yazı böyle bir tartışmayı temel hedef olarak belirlemediği için, çeşitli yoksulluk rakamlarını vermekle yetineceğiz.

Tablo 1. Fert yoksulluk oranı (%)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Gıda yoksulluğu (açlık)	1,35	1,29	1,29	0,87	0,74	0,48	0,54	0,48
Yoksulluk (gıda+gıda dışı)	26,96	28,12	25,60	20,50	17,81	17,79	17,11	18,08
Harcama esaslı görelî yoksulluk - KENT	11,33	11,26	8,34	9,89	6,97	8,38	8,01	6,59
Harcama esaslı görelî yoksulluk - KIR	19,86	22,08	23,48	26,35	27,06	29,16	31,00	34,20
Harcama esaslı görelî yoksulluk - TÜRKİYE	14,74	15,51	14,18	16,16	14,50	14,70	15,06	15,12

Kaynak: TÜİK, *Yoksulluk İstatistikleri*

TÜİK, 2010 sonrasında hesaplama yöntemlerini değiştirdiği için harcama esaslı görelî yoksulluk verileri sunmamakta, bunun yerine eşdeğer fert başına medyan gelirin belli bir yüzdesinin altında kalan gelir düzeyine göre yoksulluk hesaplamaları yapmaktadır. Tablo 2’de medyan gelirin % 50 ve % 60’ının altında geliri olan kişilerin yıllara göre oranları yer almaktadır.

Buna göre, sıklıkla kabul edilen sınır olan medyan gelirin % 60’ının altında kalan kişilerin oranı 2011-2013 arasında çok az değişikliklerle % 22 civarında olmuştur. Bu oranın 2006’daki % 25,4’ten itibaren düşüş gösterdiği (2008 hariç) dikkat çekmektedir. BETAM araştırmacıları bu noktayı temkinli bir biçimde vurgulamaktadır: “2000’li yıllardaki kişi başına yüksek gelir artışları ve bu artışların özellikle düşük gelirli kesimde daha yüksek olması sonucu, hangi ölçütü kullanırsak kullanalım Türkiye’de yoksulluğun azalmış olması bir vakadır. Bununla birlikte Türkiye’de yoksulluk halen yaygındır. (...) 2010 yılı itibariyle her beş kişiden biri üç temel gereksinimini (gıda, ısınma ve giyim) yeterince karşılayamamaktadır.” (Gürsel, Anıl ve Acar, 2013).

Tablo 2. Gelire dayalı göreceli yoksulluk sınırlarına göre yoksul sayıları ve yoksulluk oranı 2006-2013

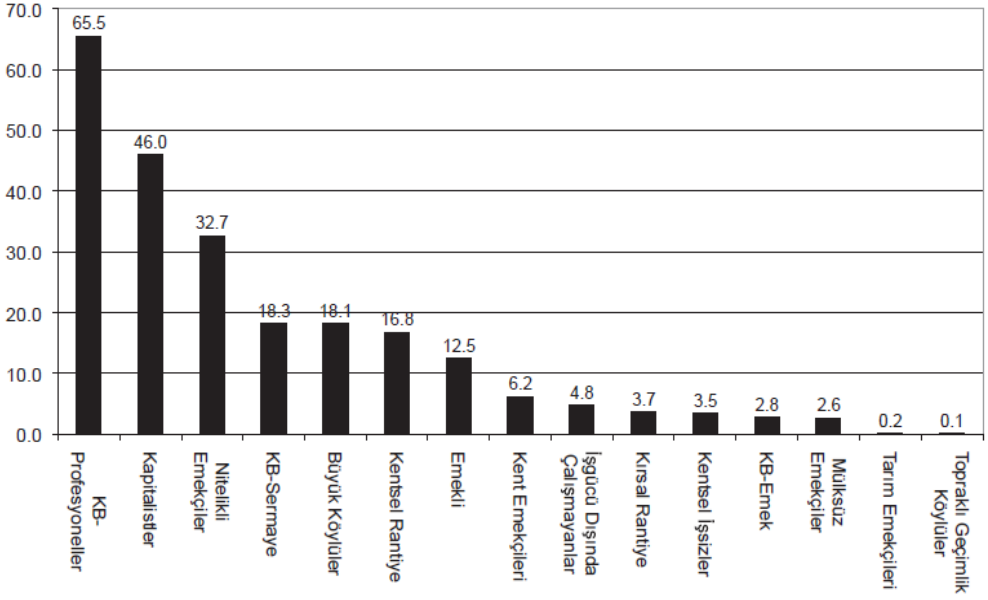
Yoksulluk riski	Yoksulluk sınırı (TL)	Yoksul sayısı (Bin kişi)	Yoksulluk oranı (%)	
2006	% 50	2 351	12 548	18,6
	% 60	2 821	17 165	25,4
2007	% 50	3 041	11 163	16,3
	% 60	3 649	16 053	23,4
2008	% 50	3 164	11 580	16,7
	% 60	3 797	16 714	24,1
2009	% 50	3 522	12 097	17,1
	% 60	4 227	17 123	24,3
2010	% 50	3 714	12 025	16,9
	% 60	4 457	16 963	23,8
2011	% 50	4 069	11 670	16,1
	% 60	4 883	16 569	22,9
2012	% 50	4 515	11 998	16,3
	% 60	5 418	16 741	22,7
2013	% 50	5 007	11 137	15,0
	% 60	6 012	16 706	22,4

Kaynak: TÜİK, *Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, 2006-2013*

Kimdir Bu “Yoksullar”?

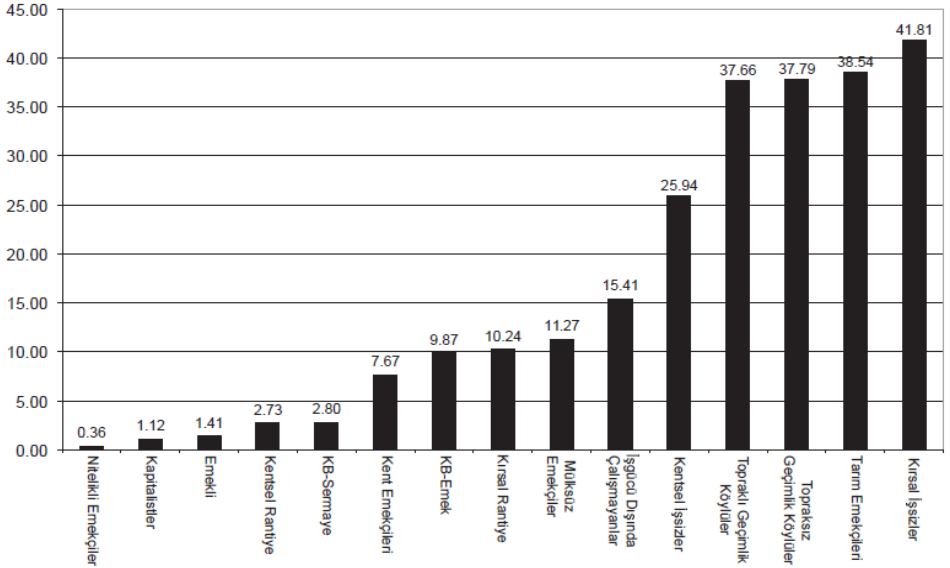
Köse ve Bahçe (2009), belirsiz ve tanımsız bir “yoksul” kategorisi üzerinden kurgulanan yoksulluk çalışmalarına keskin bir eleştiri oku yönelterek, yoksulluğu toplumsal sınıflarla düşünmek gerektiğine dikkat çektikleri “Yoksulluk Yazınının Yoksulluğu” başlıklı makalelerinde, kapitalizmde yoksulluk kimliğinin *sahiplerinin* olduğunu belirttikten sonra, bunların kim olduğunu şu şekilde açıklamaktadır: “Emekleriyle geçinmeye çalışanlar, kentlerin varoşlarına yedeklenmiş işsizler ordusu, tarım emekçileri, mülksüz köylüler; yani yarattıklarından daha azını alanlar ve emekçi dahi olmaları mümkün olmayan dışlanmış kitleler. Söz konusu kitleler, kapitalizmin temel ilişkisine tâbi olarak, toplumların tarihinde belirlenirler. Bu belirlenimin sonucunda oluşan kitlelerin toplumsal kimlikleri “yoksullar” değil, ait oldukları sınıflardır.” (s. 392).

Şekil 1. Zenginlik (Gelir Dilimlerinde En Yüksek % 10, 2004)

Kaynak: Köse ve Bahçe (2009: 404)

Şekil 2. Yoksulluk (Gelir Dilimlerinde En Düşük % 10, 2004)

Kaynak: Köse ve Bahçe (2009: 404)

Tablo 1'deki Kır-Kent yoksulluğu arasındaki muazzam fark (karşılaştırılabilir olması açısından 2004 yılı için, sırasıyla, % 23,48 ve % 8,34; 2009 için ise % 34,20 ve % 6,59) ile Şekil 1 ve 2'de verilen kır emekçilerinin zengin ve yoksul dilimlerdeki ağırlıklarını birlikte düşündüğümüzde, Türkiye'deki gelir dağılımının sınıfsal yapılanmasında kırın kentle kıyaslandığında çok daha büyük ölçüde yoksulluk içinde olduğu dikkat çekmektedir. Denilebilir ki tarımı da kıyasıya vuran neoliberal dönüşüm sürecinde geçimlik köylülük tamamen tasfiye olma yolundadır. Köse ve Bahçe bunu şöyle yorumlamaktadır (2009: 405): “gelirin en düşük olduğu toplumsal sınıf katmanları bizim kır emekçilerinin doğal parçası olarak gördüğümüz topraksız geçimlik köylüler ile geçimlik tarımla uğraşan gündelik yaşam katmanlarıdır. Bu grupların kişi ve hane düzeyindeki ortalama gelirleri, kır ve kent temelli işsiz hanelerden dahi düşüktür. Kent işsizler kitlesinin en düşük vasıflı hanelerinin dahi ortalama gelirleri, kırsal kesimin bu gündelik hayat katmanlarından daha yüksektir. Bu olgu, tarım emekçilerinin ve kırdaki işsizler kitlesinin, kent işsizlerinden daha düşük gelir elde ettikleri gözlemi ile birlikte yorumlanırsa, Türkiye’de halen sürmekte olan kırdan kente göç olgusunun bir nedeni de açıklık kazanmış olur.”

Değişen Kamu Yönetimi, Değişen Sosyal Devlet

Türkiye’de sosyal devletin geçirmekte olduğu dönüşüm, hiç şüphesiz, kamu yönetimi alanında 1980’lerden bu yana yaşanmakta olan bir paradigma değişiminden bağımsız değildir. “Geleneksel yönetim anlayışından uzaklaşarak, etkinlik, verimlilik, hesap verebilirlik, şeffaflık, sonuç odaklılık, performans yönetimi, adem-i merkezileşme, yatay örgütlenme, müşteri memnuniyeti, insan haklarına saygı, kalite, rekabet, politika oluşturma ve planlama ile hizmet sunumunun birbirinden ayrılması, fonksiyonel uzmanlaşma, katılım, katalizör devlet, özel sektör hizmet sunma yöntemlerinin kullanılması, kaynak kullanımında disiplin ve tasarrufa yönelme gibi ilke ve unsurlara dayalı” bu Yeni Kamu Yönetimi anlayışı çerçevesinde yönetsel alanda pek çok reform yapılmış ve yapılmaktadır. 2002-2014 yılları arasında, kamu mali yönetimi, yerel yönetimler, merkezi yönetim, kamu personel yönetimi ve denetimle ilgili alanlarda önemli yasal düzenlemeler gerçekleştirilmiştir, bu kapsamda değerlendirilebilecek olan düzenlemeler şunlardır (Lamba, 2014: 138-139):

“4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı, 5176 sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu, 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun, 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, 6223 sayılı Kamu Hizmetlerinin Düzenli, Etkin ve Verimli Bir Şekilde Yürütülmesini Sağlamak Üzere Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Teşkilat, Görev ve Yetkileri ile Kamu Görevlilerine İlişkin Konularda Yetki Kanunu kapsamında merkezi yönetim birimlerinin (başbakanlık ve bakanlıklar) teşkilat kanunlarına yönelik düzenlemeler, 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu ile 6360 sayılı On Üç İilde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Karamamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.”

Kamu yönetiminin yukarıda anılan ve alanın nerdeyse tamamını kaplayan pek çok boyutunda gerçekleşen dönüşümler üzerine oldukça çok sayıda çalışma yapılmıştır.¹ Biz bu makalede, sosyal politika uygulamalarındaki değişikliklerin bu genel dönüşüm içerisinde nereye oturduklarını değerlendirmeye çalışacağız.

Sosyal devleti, sosyal güvenlik ve sosyal yardımın yanı sıra, Birgül Ayman Güler’in (2006) vurguladığı gibi, tam içeriğine “toplumsal görevleri vergilendirme esası temelinde bölüşüm politikaları çerçevesinde” yerine getirdiğinde ulaşan üç boyutlu bir yapı olarak tanımlıyoruz. Nitekim, sosyal devlete ilişkin temel eserlerden birinin yazarı olan Gosta Esping-Andersen de, sosyal devleti tanımlarken, ekonominin yönetilmesi ve düzenlenmesinde devletin geniş rolüne vurgu yapmaktadır (1990: 2). Esping-Andersen, devlet-aile-piyasa üçlemesinin sosyal politika açısından hangi ağırlıkları taşıdığına ilişkin yaptığı geniş çaplı analiz sonucunda üç farklı refah rejimine dair bir tipoloji oluşturmuştur (muhafazakâr/korporatist Kıta Avrupası rejimi; sosyal demokrat İskandinav rejimi ve liberal Anglo-Sakson rejim). Türkiye, son yıllardaki dönüşüm öncesine değin Esping-Andersen’in tanımladığı üç refah rejimi modeli dışında kalan, ancak temel

¹ Özellikle bkz. YAYED yayınları, Ayman Güler (2004), Bayramoğlu (2005), Topak (2012), İsbir (2013), Lamba (2014).

özellikleri bakımından muhafazakâr/korporatist rejime yakın olan Güney Avrupa (Yunanistan, İspanya, Portekiz ve güney İtalya) modeli içerisinde yer almaktaydı. Bu modelin temel özellikleri şunlardır: modern bir refah devletinde olması gereken bütün kurumsal gelişmelerin vaat edilmiş olması ancak kurumsal ve sosyal alanda tam bir gelişmenin sağlanamamış olması; son derece parçalı ve çarpık gelir koruma sistemleri, gelişmemiş devlet kuruluşları yoluyla kısmen gerçekleşen ulusal sağlık sistemleri ve hizmet sunumu; uygulamada büyük oranda aileye dayanma; eşitsiz sosyal güvenlik ve sosyal transfer sistemlerinde geniş koruma boşlukları; yaygın kayıtdışı ekonomi; istihdamda tarımın ağırlığı... (Buğra, 2012; Şahin, 2012).

Türkiye’de sosyal devletin, başlangıcı AKP iktidarı öncesine uzanan, ancak bu dönemde tepe noktasına ulaştığı iddia edilebilecek olan neoliberal dönüşümünün temel unsurları Metin Özuğurlu (2003: 64) tarafından şu şekilde belirtmektedir: "(i) Sosyal politika disiplinin sıklet merkezinde yer alan işçi sınıfı, yerini 'sınıf dışına' düşen yoksullara / yapısal işsizlere bırakmıştır; (ii) "Bağımlı çalışanların" korunması ve güçlendirilmesi şeklindeki temel sosyal politika hedefi yerini "sosyal sermayenin" geliştirilmesine bırakmıştır; (iii) Toplumsal bütünleşmeyi hedefleyen politika yönelimi, yerini "piyasanın rekabet ve etkinlik" stratejileriyle uyuma bırakmıştır."

Tablo 3’te, sosyal devlette yaşanan liberalleşme doğrultusundaki dönüşümün temel unsurları yer almaktadır. Burada dikkat çekici olan, pek çok kişinin de belirttiği gibi, sosyal politikanın iskeleti konumunda emek ve çalışma ilişkileri ile sosyal güvenlikte hızlı ve acımasız bir liberalleşme yaşanırken, yani bu alan hemen tamamen piyasanın insafına terk edilirken, sosyal yardım ve sosyal hizmetlerde artış ve genişleme görülmektedir. Öyle ki, sosyal politika neredeyse sosyal yardımlar ile eşanlamlıymış gibi kurgulanıyor ve bu alandaki "iyileşmeler", sosyal devletin mükemmel işlediğinin bir göstergesi olarak sunuluyor. Oysa, tüm değişiklikler göz önünde alındığında, Özuğurlu’nun (2003: 61) belirttiği gibi temel amacın "sosyal politikayı geleneksel müdahale ve düzenleme alanlarından ve kamusal içeriğinden uzaklaştırmak" olduğu görülmektedir. Kamunun sosyal alana ilişkin müdahalesinde "sosyal güvenlik, işçi sendikaları ve toplu sözleşme düzeni, emeği koruyucu/geliştirici iş yasaları, sosyal yardımlar, asgari ücret, kamusal sağlık, eğitim, konut ve ulaşım hizmetle-

ri” bir bütün olarak ele alınmalıdır. Hal buyken, “kamunun sözleşme ve ücretli istihdam düzeni, yani emek piyasasına müdahalesinin [engellendiği] bir ortamda ise yapacağı tek şey, neo-liberal politikaların yarattığı yoksulluğu azaltmadır” (Yücesan-Özdemir & Kutlu, 2011: 366).

Tablo 3’teki gelişmelerin hemen tamamı refah rejimi modelinde liberalleşme istikametinde hızlı bir ilerleyişe işaret etmektedir. Esping-Andersen’in tanımladığı şekliyle liberal refah rejiminin olduğu ülkelerdeki ortak özellikler şunlardır: “gelir-testine dayalı yardım, düşük düzeyli evrensel transferler, ve düşük düzeyli sosyal güvenlik planları (...) [sağlanan yardımlar] esas olarak düşük gelirli, çoğunlukla işçi sınıfından, devlet bağımlılarının ihtiyacını karşılar (...) bu modelde, hak ediş kuralları son derece katıdır ve damgalamaya yol açarlar (...) buna karşılık, devlet piyasayı teşvik eder; ya pasif olarak –sadece asgari bir güvence sunarak-, ya da aktif olarak –özel refah şemalarına teşvikler aktararak-” (1990: 27). Bu rejimdeki sosyal politika uygulamalarının olası toplumsal sonucu ise şudur: “en altta yer alan ve damgalayıcı yardıma bağımlı grup; sosyal güvenliğin müşterisi konumundaki bir orta grup; ve refahının büyük bir kısmını piyasadan satın alan ayrıcalıklı bir üst grup” (Esping-Andersen, 1990: 65). Türkiye’de yaşanmakta olanın tam da bu tip bir dönüşüm olduğu yadsınabilir mi? Nitekim, Yücesan-Özdemir de, “AKP hükümetleri döneminde geliştirilen sosyal politika rejimi neoliberalizmin damgasını taşımaktadır” der ve şöyle devam eder: “Türkiye toplumu enformel çalışma, sosyal güvenlik yokluğu ve sendikasılaşmayla karşı karşıya ve bu da güvencesizliği yerleşik bir hale getirdi; bu yüzden toplumun neredeyse tamamı sosyal yardıma bağımlı hale geldi” (2013: 118). Aziz Çelik ise bu dönüşümdeki muhafazakâr renge daha fazla vurgu yapar: “AKP’nin sosyal politika yaklaşımının Kıta Avrupa’sı modellerinden (özellikle Merkez ve Kuzey Avrupa modelinden) çok uzak piyasaya müdahale öngörmemesi nedeniyle yeni-liberal modele ve geleneksel öğeler ile yardım mekanizmasına verdiği önem nedeniyle Latin Çevresi modeline yakın olduğu söylenebilir. (...) Geleneksel öğeler ile liberal modelin karışımı melez bir modelle, *muhafazakâr sosyal politika* ile karşı karşıya olduğumuz söylenebilir.” (2010: 68)

Bu sosyal yardım ve hizmetlerin yoksulların hayatındaki önemi ve vazgeçilmez yeri, bu uygulamalar aracılığıyla durmaksızın pekişmekte olan *verene minnet, iktidara itaat ve rejime rıza* olguları görmezden gelinebilir

mi, tüm bunlar din istismarı, oy avcılığı veya makarna-kömür edebiyatıyla geçiştirilebilir mi?²

Tablo 3. Sosyal Devleti Oluşturan Unsurlar Açısından Yaşanan Gelişmeler: Meta-laşma, Piyasalaşma, Muhafazakârlaşma

	Uygulamalar	Temel Yasal Düzenleme
ÇALIŞMA İLİŞKİLERİ VE ÜCRETLER	<ul style="list-style-type: none"> - Özelleştirme - Güvencesizleştirme + Taşeronlaşma + Esnekleştirme - Kayıtdışı istihdamın yüksekliğini koruması (2013 itibarıyla kadınlarda % 52, erkeklerde % 31) - Açlık sınırı altında asgari ücret - Çalışan yoksulluğu olgusu - Kıdem Tazminatı'nın kaldırılması tartışmaları - Bölgesel Asgari Ücret tartışmaları - Toplum Yararına Çalışma Programları - Özel İstihdam Büroları - İşsizlik Sigortası - Sendikalaşma oranında azalma 	<ul style="list-style-type: none"> - Yeni İş Kanunu (2003) - Yeni Sendikalar Kanunu (2012)
SOSYAL GÜVENLİK	<ul style="list-style-type: none"> - Üç sosyal güvenlik kurumunun SGK çatısı altında birleştirilmesi (SSGSS, 2008) - Haklar açısından en avantajlı konumdaki devlet memurlarının imkânlarının azaltılarak işçi ve serbest çalışanlarla eşitlenmesi - Bireysel Emeklilik Sistemleri (halen tamamlayıcı nitelikte ancak zamanla daha merkezi bir rol üstlenmesi bekleniyor) - Emeklilik maaşlarının düşüklüğü - Emeklilik yaşının tedrici olarak artırılması - Gezici, geçici ve ev-eksenli çalışanların sosyal güvenlik kapsamına girmelerinde zorluklar 	<ul style="list-style-type: none"> - SSGSS Kanunu (2008)
SOSYAL HİZMETLER	<ul style="list-style-type: none"> - Engelli maaşı + Engelli yakını maaşı ödenmesi - Engellilere yönelik özel eğitim okullarına teşvik - Yaşlı maaşı - Çocuk, Aile ve Toplum Destek Programları - Sosyal Hizmet Merkezlerinin açılması - Belediyeler tarafından sağlanan sosyal hizmetler (özellikle AKP belediyelerinin Semt Konağı veya "Yaşlılara Sevgi Eli" tarzı uygulamaları) - Ailenin (kadının) bakım hizmetlerindeki rolü pekiştiriliyor; bakan kişiye maaş bağlanıyor - Sosyal hizmet sunumunda "hayırsever" gönüllü kuruluşların devreye sokulması 	<ul style="list-style-type: none"> - 2022 Sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Gücsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun (2005)

² Bu yazıyı kaleme aldığımız günlerde Ahmet İnsel tam da bu tür bir yaklaşımın yanlışlığına değinen bir makale yayınladı: "Modern; laik, demokrat ama solda değil", *Radikal*, 28/11/2014.

SAĞLIK	<ul style="list-style-type: none">- Sağlık hizmet sunumunda özelleştirmeler- Gelir testi ve hedefleme- Sağlıkta katkı payı- Sağlık Ocaklarının Aile Sağlığı Merkezlerine dönüşmesi- Aile Hekimliği sisteminde sağlık hizmetinin metalaştırılma yoluyla sunulması- Kamu Hastaneleri Birliği yasası- Yeşil Kart kaldırıldı; Geliri asgari ücretin 1/3'ünden az olanların GSS primleri devlet tarafından yatacak- Tamamlayıcı özel sağlık sigortasının yerleştirilmesi- Koruyucu sağlık hizmetlerine düşük, ilaç ve tedavi hizmetlerinin yüksek pay ayrılması	<ul style="list-style-type: none">- SSGSS (2008)- G0 kategorisinde (prim ödemeyecekler) 2014 sonu itibarıyla 8 milyon kişi tespit edildi- G0 dışı olan fakat yoksul olarak tescil edilen birey sayısı 4 milyon- Toplam 12 milyon "tescilli" yoksul
	EGİTİM	<ul style="list-style-type: none">- Özel eğitim kurumlarına giden öğrencilerinin okul ücretlerinin bir kısmının devlet tarafından karşılanması- Başbakanlık bursları- Tüm öğrencilere ücretsiz kitap verilmesi (hizmet alımı yoluyla)- Taşınabilir eğitim (hizmet alımı yoluyla)- Okul öncesi eğitimden yararlanma oranı düşük- Temizlik hizmetleri TYÇP çerçevesinde sağlanıyor- Milli Eğitim'e bağlı okullarda müdür atamalarının performans kriteri üzerinden yapılması- Akademisyenlere performansa bağlı teşvik ödemesi uygulaması (2015 itibarıyla)- Üniversite-Sanayi işbirliğine yönelik uygulamalar: piyasanın eğitim içeriğine müdahalesinin başlaması
KONUT	<ul style="list-style-type: none">- TOKİ Sosyal Konut Projesi (2013 itibarıyla 18.686 konut) (SYDT Fonundan karşılanıyor + İhale usulüyle müteahhit firmalara yaptırılıyor)	
SOSYAL YARDIM	<ul style="list-style-type: none">- Sosyal yardımlarda artış (2002'de GSMH'nin % 0,24'ünden 2013'te % 1,11'ine)- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2011) altında tüm sosyal yardımların birleştirilmesi- Belediyelerce ödenen sosyal yardımlarda artış- Sosyal yardımların iki başlı bir yapıyla yürütülmesi: <p><i>ASPB İl Müdürlükleri tarafından:</i> Sosyal ve Ekonomik Destek (Çocukların koruma altına alınmalarını önlemek amacıyla ailelere maddi yardım)</p> <p><i>SYDV tarafından:</i> - Şartlı Nakit Transferleri (sağlık ve eğitim şartıyla) - Eşi vefat etmiş kadınlara maaş ödenmesi - Kömür yardımı, aşevleri, gıda yardımı, engelli araç yardımı - Sosyal Destek projeleri (tamamı için bkz. Tablo 6)</p>	<ul style="list-style-type: none">- 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (2011)

KADIN

- Kadına yönelik şiddeti önleme amacıyla: Kadın Konukevi, İlk Kabul Birimi, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM) hizmetleri
 - Kadınların istihdama katılım oranı düşük (% 26 civarı)
 - Bakım yükü (çocuk, yaşlı, engelli) kadınların üstünde
 - Ekmek kazanan erkek / evişlerinden sorumlu kadın modeli büyük oranda geçerli
 - Kadınların kazancı daha düşük
 - Kadınların kayıtdışı çalışma oranı daha yüksek
 - 4+4+4 sistemiyle kız çocukların eğitimden kopmalarının önü açıldı
- 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (2012)

Kamu Sosyal Harcamaları ve Sosyal Yardımlar

Türkiye'nin sosyal koruma harcamalarına ilişkin ilk dikkati çeken husus, 2000'li yıllarından başından itibaren bu alanda önemli bir artış eğilimi izlenmekte olduğudur. Tablo 4, 1998-2015 yılları arasında GSYH'nın % 6,85'inden % 13,74'e yükselen bir artışın seyrini göz önüne sermektedir (KAHİP 2014). Bu oranın halen % 25-30'lar civarında seyreden Avrupa ülkeleri rakamlarından oldukça düşük olduğu doğrusu da, bu gözlenen artışın küçük olduğu anlamına gelmez.

Tablo 4. Kamu Sosyal Harcamaları, 1998-2013 (% GSYH)

1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Sosyal Hizmet ve Sosyal Yardım																	
0,15	0,37	0,3	0,22	0,24	0,31	0,23	0,4	0,55	0,58	0,62	0,83	0,85	0,95	1,04	1,11	1,09	1,10
Şigorta ve Emeklilik Ödemeleri																	
4,57	5,16	4,75	5,22	5,57	6,35	6,29	6,5	6,42	6,73	6,62	7,59	7,63	7,52	7,95	8,27	8,37	8,28
Sağlık Harcamaları																	
2,13	2,47	2,64	3,16	3,69	3,76	3,91	4	4,16	4,32	4,54	5,22	4,68	4,46	4,42	4,68	4,52	4,36
Toplam																	
6,85	8	7,69	8,6	9,5	10,42	10,43	10,9	11,13	11,63	11,78	13,64	13,16	12,93	13,41	14,06	13,99	13,74

Kaynak: KAHİP, 2014 Yılı Kamu Harcamaları İzleme Raporu

Not: 2014 rakamları kanunlaşan oranları, 2015 rakamları ise bütçe öngörüsünü ifade etmektedir.

Nitekim, artış küçük olmadığı gibi, etkisiz yahut işlevsiz de değildir. Sigorta ve emeklilik ödemeleri ile sağlık alanındaki artışların içeriğinin tartışılması bu yazının konusu değil³; sosyal yardım alanında ise yaşanan gelişmeleri muhalefetin çoğu zaman dile getirdiği gibi bir paket makarna bir torba kömürden ibaret saymak ise büyük bir aymazlık olur.

Tablo 5. Rakamlarla Türkiye’de Sosyal Yardım (2013)

Toplam Sosyal Yardım Harcaması Tutarı	20.764.725 (Bin TL)
Sosyal Yardımların GSYH İçindeki Payı	% 1,35
Sosyal Yardımlardan Faydalanan Hane Sayısı	3.096.489
Düzenli Yardımlardan (ŞNT, EVEK vb.) Faydalanan Hak Sahibi Sayısı (SYDV)	2.258.734
Geçici (Sürekli) Yardımlardan Faydalanan Hak Sahibi Sayısı (SYDV)	1.997.306
SYDTF Kaynaklarıyla Yapılan Yardımlara Aktarılan Tutar	4.069.822.341 TL
2022 Yaşlılık ve Engelli Maaşı Hak Sahibi Sayısı	1.222.748
2022 Yaşlılık ve Engelli Maaşı Toplam Aktarılan Kaynak	3.325.704.331,48 TL
2013 Yılında Gelir Testi Yapılan Kişi Sayısı	4.657.125
GSS Primi Devlet Tarafından Ödenen Kişi Sayısı	9.111.923
Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı (SYDV) Sayısı	973
SYDV Personel Sayısı	8.741
Kömür Yardımı Yapılan Hane Sayısı	2.106.015

Kaynak: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2013 Yılı İdare Faaliyet Raporu

Tablo 5’te görüldüğü gibi 2013 itibarıyla Türkiye’de sosyal yardımların GSYH içindeki payı % 1,35, sosyal yardımlardan faydalanan hane sayısı 3 milyondan fazladır. 973 SYDV tüm il ve ilçelerde 9 bine yakın çalışanıyla sosyal yardım alanının ana omurgasını oluşturan faaliyetleri yürütmektedir. Tablo 6 ise, ASPB’nin SYDV’ler eliyle yapmakta olduğu yardımların dökümünü sunmaktadır. Bunlardan özellikle Şartlı Nakit Transferi (ŞNT), Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik transferler (EVEK), geçici yardımlar, yaşlılık ve engelli maaşı ve bakım ödemeleri, kömür yardımı gibi kalemler özellikle önem arz etmektedir; zira bunlar, sosyal güvencesi ve tapulu gayrimenkulü bulunmayan, düzenli geliri olmayan hanelerde sosyal devletin kendini tesis ettiği kalemlerdir. Ayrıca, ASPB, sosyal yardım ayağı dışında, İl Müdürlükleri eliyle aile ve toplum hizmetleri, çocuk hizmetleri,

³ Bu konuda bkz. Yentürk, 2011 ve 2012.

kadına yönelik hizmetler, engelli ve yaşlılara yönelik hizmetler başlıklarında onlarca destek programını da yürütmektedir.

Tablo 6. Ana Gruplar Bazında Sosyal Yardım Programları

AİLE YARDIMLARI	- Gıda Yardımları
	- Barınma Yardımları
	- Sosyal Konut Projesi
	- Yakacak Yardımları
	- Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yapılan Yardımlar
	- Muhtaç Asker Ailelerine Yapılan Yardımlar
EĞİTİM YARDIMLARI	- Eğitim Materyali Yardımları
	- Şartlı Eğitim Yardımları
	- Öğle Yemeği Yardımı
	- Ücretsiz Ders Kitabı
	- Öğrenci Taşıma Barınma ve İaşe Yardımı
	- Engelli Öğrencilerin Ücretsiz Taşınması
	- Yurt Yapımı
SAĞLIK YARDIMLARI	- Şartlı Sağlık Yardımları (Sağlık ve Gebelik) (ŞSY)
	- Engelli İhtiyaç Yardımları
	- Tüp Bebek Projesi
	- GSS Gelir tespiti ve Prim Desteği
ÖZEL AMAÇLI YARDIMLAR	- Aşevleri
	- Afet (Acil Durum) Yardımları
YAŞLI VE ENGELLİ YARDIMLARI	- Yaşlılık Aylığı-2022
	- Engelli Aylığı-2022
	- Engelli Yakını Aylığı (18 Yaşından küçük engelliler)-2022
	- Silikozis Hastalarına Yapılan Ödemeler-2022
PROJE DESTEKLERİ	- Gelir Getirici Proje Destekleri
	- Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi
	- İstihdam Eğitimi Projeleri
	- Sosyal Hizmet Projeleri

Kaynak: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2013 Yılı İdare Faaliyet Raporu

Bütün bu destek programlarını ve sosyal yardım alanında sunulan hizmetleri bir arada değerlendirdiğimizde, sosyal devlet tanımını derinleştirme gereği ortaya çıkıyor. Zira, neoliberal dönüşüm, sosyal devleti ortadan kaldırmamış, onu bir sosyal yardım devletine dönüştürmek suretiyle vatandaşlar nezdinde tüm bir sosyal politika alanının sosyal yardımlarla özdeşleştirilmesine neden olmuştur. Sosyal devleti, bölüşüm politikaları, sosyal güvenlik ve sosyal yardımlar olarak üç ayaklı bir yapı olarak tanımladığımızda, gelinen noktada ilk iki ayağın oldukça yetersiz ve eşitsiz,

aslen daha geri planda ve tamamlayıcı bir konumda yer alması gereken üçüncü ayağın ise alabildiğine semirerek diğerlerinin de alanını ele geçirmekte olduğunu görüyoruz.

Daha açık bir ifadeyle, geleneksel kamusal müdahaleler arasında yer alan sosyal yardımlar neoliberal dönemde farklı bir konuma getirilmiştir; şöyle ki, “sosyal yardımların tamamlayıcı bir pozisyonda uygulanması bir sorun yaratmamakla birlikte, tamamlayıcı bir unsurdan, birincil, öncelikli bir unsura doğru evrilmesi” klasik sosyal politika tanımıyla çalışmaktadır. Yeni yaklaşım, liberal refah rejimlerinin en tipik özelliği olan “hedef kitleye yönelik sosyal politika” oluşturulması mantığıyla örtüşmektedir; gerçekten de, yeni yaklaşımın hedef kitesinin, “sosyal desteğe gerçekten ihtiyaç duyan muhtaç ve düşkün” kesimlerle sınırlandırılması durumu ortaya çıkmıştır (Özdoğan, 2003: 64). Hedeflemeye dayalı sosyal yardım sisteminin en önemli özelliği, damgalayıcı bir bağımlı kategorisi yaratmasıdır.

Neoliberal dönüşümle, sosyal politika alanının kurum ve araçları kamusal niteliklerini hızla kaybederek piyasaya uyumlu hale getirilmekte, sosyal haklar metalaştırılmaktadır. Yoksulluk da bu bağlamda bir yandan ekonomik büyümeyle halledilecek bir mesele olarak görülürken, diğer yandan da yoksullara sağlanan destekler, onları toplumun eşit fertleri olarak gören bir hak yaklaşımıyla değil, tersine onları toplumun dışında veya en azından çeperinde gören, hedef gösterici, yaftalayıcı bir bakışla sunulmaktadır. Türkiye’de sosyal yardımların yaygınlaşması ve sistemli hale gelmesi konusunda atılan adımlar Batı’da Sosyal Refah Devleti’nin çözülme sürecine girdiği bir dönemde başlamıştır. Neoliberal yöndeki temel dönüşümlerin başında, “eşitlikçi, hak temelli bir sosyal refah anlayışı” ile bu refahın sağlanmasından toplumsal sorumluluk çerçevesinde doğrudan yükümlü bir sosyal devlet anlayışının terki yer alır. Devletin varlığı zorunlu ve acil durumlar ve geçici yardımlar ile sınırlandırılmaktadır.

Bu “yeni” liberal devlet, önce eğitim kurumlarındaki hizmetli kadrosunu ortadan kaldıracak, yani kalifiye olmayan bir işgücüne güvenceli istihdam alanlarından birini kapatacak, sonra da aynı işgücünü İŞKUR bağlantılı Toplum Yararına Çalışma Programı adı altında geçici sigortalı temizlik personeli olarak çalıştıracaktır. Önce madenlerde çalışma şartlarını işçi aleyhine alabildiğine zorlaştıracak, bu şartlar sonucunda ölümlü kazalar olacak, sonra da emeği sosyal haklarından arındırarak ucuzlaştırmak yoluyla ucuza elde ettiği kömürü yardım olarak dağıtacaktır. Sağlık

kurumlarını önce herkes için erişilebilir oldukları sloganıyla genel hizmete açacak, sonra da katkı paylarını peyderpey arttırarak fiilen yurttaşlar arasında gelire dayalı statü farkının altını çizerek, bunu yaparken de Yeşil Kart vererek (yeni adıyla GSS primlerini üstlenerek) sağlık hizmetinden ücretsiz yararlanma hakkı verecek, ancak bu esnada bu bireyleri toplumun diğer kesimleri nezdinde asalak konumuna getirecektir. Asgari ücret, bırakalım yoksulluğu, açlık sınırının dahi altında yer alacak, sigortalı çalışanlar sosyal yardımlardan yararlanamayacak, işverenle anlaşmalı bir şekilde azıcık daha yüksek bir gelir isteyenler için kayıtdışı istihdam ciddi bir alternatif oluşturacaktır. Rekabetin temel unsuru olduğu saviyla ücretler sürekli olarak baskı altında tutulacak, sigorta primlerinin işverene “yük” oluşturmaması için uğraşlar verilecek, çalışanların haklarını kolektif aramaları önünde türlü engellemeler oluşturulacak, çalışanlar geçim sıkıntısına düştüğünde de devlet şefkatli elini uzatarak kömür, gıda gibi aynı ve aynı zamanda nakdi transferler sunacaktır; üstelik hiç de ayrımcılık yaparak veya kısıtlı imkanlarla değil, bol keseden ve reklamını yapa yapa... Bu örnekler arttırılabilir, ancak hepsinde ortak bir yan olduğu gözden kaçmayacaktır: çalışma ilişkileri bağlamında sosyal güvenceye ve sosyal haklara sahip olma ve kamusal hizmetlerden eşit vatandaşlar sıfatıyla yararlanma sosyal politika uygulamalarının giderek irtifa kaybeden alanları olurken, kişilerin birey veya hane olarak ihtiyaç sahibi olduğunu ispat etmesine dayalı sosyal yardım ve sosyal hizmet uygulamaları giderek yaygınlaşmaktadır.

Özurgulu'nun (2003: 71) çok güzel ifade ettiği gibi: “Bir hizmetin hak statüsünde genelleşmesi ile (statüde eşitlik) ona gerçekten muhtaç olanlara sunulması arasındaki fark, esasında sosyal politika ile diğer koruyucu politikalar (hayırseverlik, klientelizm, paternalizm gibi) arasındaki farktır. Bu aynı zamanda, mülksüzleri yurttaş olarak kavramakla, yardım bağımlısı bir düşkün olarak kavramak arasındaki farkı da gösterir. Hukuksal içeriği ile sosyal politikanın sosyal niteliği, serbest piyasa kurallarına ve sözleşmecî toplum anlayışına ket vurulduğu noktada başlar. Toplum piyasanın bir uzantısı olarak örgütlenmeye başladığında, sosyal politikanın sosyal niteliği de ortadan kalkmaya başlar”.

Sosyal Yardımların “Yönetişim” Aygıtı: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları

Tüm bu dönüşüm içerisinde Türkiye'nin kendi tarihsel ve toplumsal yapısına özgü bir yan bulmak o kadar da kolay değildir; zira neoliberalizm pek çok ülkede benzer amaçlar ve benzer araçlarla, benzer süreçlerden geçerek uygulanmaktadır. Bununla birlikte, Türkiye'nin kendi geleneksel yapısından katkı niteliği taşıyan ve tüm bu dönüşümü bir eldiven gibi sımsıkı saran bir kurumu muhakkak anmak gerekir: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları.

1986 yılında 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu, 1. maddede amacını “fakru zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunan vatandaşlar ile gerektiğinde her ne suretle olursa olsun Türkiye'ye kabul edilmiş veya gelmiş olan kişilere yardım etmek, sosyal adaleti pekiştirici tedbirler olarak gelir dağılımının adilane bir şekilde tevzi edilmesini sağlamak, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik etmek” olarak ilan ederek yayınlanmış, bu kanunda öngörülen hizmetlerin gerçekleştirilmesi için Başbakanlığa bağlı ve T.C. Merkez Bankası nezdinde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF) kurulmuş (madde 3), bu kanunun amacına uygun faaliyet ve çalışmalar yapmak ve ihtiyaç sahibi vatandaşlara nakdî ve aynî yardımda bulunmak üzere her il ve ilçede sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları kurulmuştur (madde 7). 1980lerde kurulmuş olmakla birlikte, SYDTF'nin daha etkin hale gelişi 2001 krizinden sonra olmuş, bu tarihten sonra rolü hızla artmış ve AKP iktidarının alametifarikası haline gelen sosyal yardım sisteminin taşıyıcısı konumuna yükselmiştir.

Bunda ilk payı 2001 krizinden sonra Dünya Bankası ile yapılan Sosyal Riski Azaltma Projesi (SRAP) kapsamında DB finansmanıyla uygulamaya sokulan ve birçok başka Üçüncü Dünya ülkesinde de başarılı bir program olarak yaygın bir şekilde uygulanan Şartlı Nakit Transferleri'ne (ŞNT) vermek gerekir. “Hem kısa dönemde hem de uzun dönemde mevcut ekonomik krizin en korunmasız nüfus üzerindeki etkisinin azaltılması, hizmet ve sosyal yardım sağlayan kurumların kapasitelerinin güçlendirilmesi, yoksul çocukların beşeri sermayelerinin korunması ve teşviki için bir temel sosyal yardım sistemi” olarak tanımlanan ŞNT, nüfusun en yoksul yüzde 6'sını hedefleyen bir sosyal güvenlik ağı oluşturulması amacını taşıyordu. ŞNT'nin uygulaması SYD Vakıflarına verilmişti ve bu progra-

mın yoksul hanelerde sağladığı başarı ile, iktidara mümbit bir popülizm alanı açılmış oldu.⁴ 2004 yılında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu bir genel müdürlük (SYDGM) haline dönüştürüldü ve 900'ü aşkın yerel vakıf aracılığıyla dağıttığı yardımlar artmaya devam etti. 2011 yılında ise 633 Sayılı KHK ile Aile ve Sosyal Bakanlığı'nın kurulması ve farklı kurumlar nezdinde devam eden tüm sosyal yardımların tek bir çatı altında toplanması niyetiyle daha önceden doğrudan Başbakanlığa bağlı olan SYDGM Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü adını alarak ASPB'ye bağlandı. Halen bu genel müdürlük, sosyal yardım faaliyetlerini SYDTF kaynakları kullanarak, ülke genelindeki tüm il ve ilçelerde bulunan 973 Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı aracılığıyla yürütmektedir.

Sosyal yardımların sosyal politikalar bütünü içerisinde tamamlayıcılıktan birincil bir pozisyona evrildiği bir sosyal devlet anlayışına geçildiği bu dönemde, bunların devletin merkezi teşkilatının taşra örgütlenmelerince değil de, ASPB'nin kurulması sonrasında dahi bu Bakanlığın ilçe müdürlükleri kurulmayarak halen SYDVler yani "vakıflar" eliyle yürütülmekte olduğu ise önemli bir husustur. Bunun cevabını yeni kamu yönetimi anlayışı içerisinde bulabiliriz. Yukarıda da kısaca belirtmiş olduğumuz gibi, işletme biliminin yaklaşımı kamu yönetimi alanına giderek daha fazla hakim olmaktadır, bunun sonucunda da, katı bürokratik, merkeziyetçi yapı yerine daha esnek, hesap veren, şeffaf, kalitenin her aşamada önemli olduğu, katılımcı bir yönetim anlayışına geçilmesi şiarları kamu yönetiminde yerleşiklik kazanmıştır. ASPB Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü web sitesindeki şu cümleler, bu yaklaşımı örnekler niteliktedir:

"Muhtaçlık durumunun giderilmesi için **hızlı, esnek ve yerel farklılıkları göz önüne alan** bir yapıya ihtiyaç duyulduğu için 3294 sayılı Kanunun amacının gerçekleştirilmesinde geleneksel kamu örgütü yapılanmasından farklı bir yöntem izlenmiştir. Her il ve ilçede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları kurularak hizmet acilen ihtiyaçları **hızlı** karşılayacak şekilde **hedef kitleye en yakın noktadan** verilmektedir." (kalm yazılar orijinal metinde yer almaktadır)

⁴ AKP'nin neoliberal popülizme dayalı hegemonyasına ilişkin kapsamlı bir yazı için bkz. Yıldırım (2009)

Yine aynı yerde, Vakıf örgütlenmesinin avantajları başlığı altında şu maddeler sıralanmaktadır:

- Hızlı ve esnek yapı
- Yönetişim ilkesine uygunluk
- Subsidiarite (yerellik) ilkesine uygunluk
- Ülke genelinde yaygın yapı (tüm il ve ilçelerde olmak üzere 973 SYDV)
- Yerelde en üst düzey amirin desteği
- Diğer kamu hizmetleri ile iletişim ve bağ
- Son yıllarda hayata geçen bilişim uygulamaları (SOYBİS, Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesi) ve Puanlama Projesi
- Vakıf çalışma usullerine ilişkin düzenlemelerin Fon Kurulu tarafından hızla belirlenebilmesi ve sosyal-ekonomik değişikliklere hızlı tepki verilebilmesi

Gerçekten de, SYDV'ler yeni kamu yönetimi anlayışı açısından birçok avantajı bir arada sağlamaktadır. Herşeyden önce bu Vakıfların bağlı olduğu Genel Müdürlüğün temel mali kaynağını SYD Fonu oluşturmakta, Fon gelirleri de 3294 sayılı yasanın 4. Maddesinde şu şekilde tanımlanmaktadır:

Fonun gelirleri: a) Kanun ve karamamelerle kurulu bulunan ve kurulacak olan fonlardan Bakanlar Kurulu kararıyla % 10'a kadar aktarılacak miktardan, b) Bütçeye konulacak ödeneklerden, c) Trafik para cezası hasılatının yarısından, d) Radyo ve Televizyon Üst Kurulu reklam gelirleri hasılatından aktarılacak % 15'lik miktardan, e) Her nevi bağış ve yardımlardan, f) Diğer gelirlerden, teşekkül eder.

Yakut-Çakar ve Yılmaz (2008: 4) tarafından hazırlanan *Sosyal Yardımlar Üzerine Bilgi Notu*'nda belirtildiği gibi, "Genel Müdürlüğün temel mali kaynağının fon olması, genel bütçe içerisinde kaynak aktarımı ile çalışan diğer kamu kurumlarından çok farklı bir mali yapıyı beraberinde getirmektedir. Mali yapısı fon şeklinde örgütlenen SYDGM'nin sosyal yardım harcamaları için kurumsal olarak her yıl meclisten bütçe talebinde bulunmasına gerek olmamaktadır. Bu bağlamda, Fon'un genel bütçe dışında olması Fon Kurulu'na ciddi anlamda özerk bir karar alıcı niteliği kazandırmıştır." SYDV'ler ayrıca kendilerine yapılan periyodik fon aktarımlarının yanı sıra yerelliklerde oluşan ihtiyaçlar doğrultusunda ek kaynak aktarımı talebinde de bulu-

nabilmektedir. Bu alanda yapılan çalışmaların yanı sıra kendi gözlem ve görüşmelerimiz de Vakıfların kaynak konusunda hiçbir sıkıntı çekmedikleri rahatlıkla söylenebilir. Tablo 7, 2013 yılında ASPB harcama birimlerinin bütçe giderlerini aktarmaktadır; burada tüm bakanlık giderleri arasında Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nün payının % 66,9 olması, sözkonusu miktarın da 10.976.603.685 TL olduğu göz önünde bulundurulduğunda oldukça dikkat çekicidir. Aynı tabloda ikinci sırada da % 32,1 ile Aile ve Sosyal Politikalar İl-İlçe Müdürlükleri (5.275.810.548 TL) gelmektedir. Bu müdürlükler de eski Sosyal Hizmetler İl-İlçe Müdürlüklerinin bugünkü yapıdaki karşılığı olup, oldukça geniş bir sosyal hizmet ağını yönetmektedir. Her ikisi toplamda % 99'luk bir pay oluşturmaktadır.

Tablo 7. ASPB Harcama Birimleri Bazında 2013 Yılı Bütçe Giderleri

Harcama Birimi	Bütçe Gideri	Oran
Özel Kalem Müdürlüğü	8.662.146	0,053
İç Denetim Birimi Başkanlığı	977.586	0,006
Denetim Hizmetleri Başkanlığı	7.772.701	0,047
Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı	37.263.988	0,227
Personel Dairesi Başkanlığı	2.395.793	0,015
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı	6.196.597	0,038
Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı	12.145.239	0,074
Strateji Geliştirme Başkanlığı	3.511.588	0,021
Hukuk Müşavirliği	3.367.333	0,021
Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği	6.971.482	0,043
Aile ve Sosyal Politikalar İl-İlçe Müdürlükleri	5.275.810.548	32,183
Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü	7.039.912	0,043
Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü	10.943.913	0,067
Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	10.130.445	0,062
Engelli ve Yaşlı Hizmetler Genel Müdürlüğü	20.954.921	0,128
Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü	10.976.603.685	66,958
Şehit Yakınları ve Gaziler Dairesi Başkanlığı	1.488.219	0,009
Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı	1.147.106	0,007
GENEL TOPLAM	16.393.383.202	100

Kaynak: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2013 Yılı İdare Faaliyet Raporu

Bu yazının odağı değişen kamu yönetimi açısından SYDV'lerin konum ve işlevlerini tartışmak olduğu için Aile ve Sosyal Politikalar İl-İlçe Müdürlükleri'nin faaliyetlerine değinmeyeceğiz; ancak orada da oldukça ilginç dönüşümler yaşandığını, özellikle çocuk yuvası, gençler için yurt gibi kurumların kapatılarak Sevgi Evi benzeri daha küçük ölçekli yapılanmalara gidildiği, aynı minvalde kurumda kalan çocuk-genç sayısının azaltılması niyetiyle paralel olarak maddi yoksunluk içindeki ailelere oldukça yüksek miktarlarda nakdi desteklerin yapılması suretiyle ailelerin çocuklarını kurumlara vermesinin önüne geçme çabası vb. dikkate değer gelişmelerdir. Belediyelerin de bu alandaki faaliyetleri düşünüldüğünde, iktidarın "kimsesizlerin kimsesi olma" yolunda daha önce benzeri görülmemiş boyutlarda bir faaliyet içerisinde olduğunu ve bunun vatandaşlar nezdinde de bu şekilde kabul ve tasvip gördüğünü teslim etmek gerekir.

Biz yine Vakıflara dönecek olursak, mali açıdan hızlı ve esnek yapının yanı sıra, yönetim ve harcamalar açısından da özgün olduğu kadar etkin bir yapıyla karşı karşıya olduğumuzu görürüz. Kalağan'a göre (2009) Sosyal Refah Devleti uygulamalarının terk edilerek, piyasa temelli devlet anlayışı ilkelerinin Türkiye'de hâkim olmaya başladığı bir dönemde kurulan SYDGM, kuruluş amaç ve misyonu ile Sosyal Refah Devleti'ne ait geleneksel bir bürokratik kurum gibi algılanmış olsa da aslında gerek örgütsel yapısı, gerekse çalışma prensip ve ilkeleriyle, daha önce emsali olmayan "postbürokratik" bir yapılanmadır. Gerçekten de, SYDV yapılanması, gerek teşkilat yapısı gerekse hizmet sunumu ile hayata geçirilmek istenen yönetim modeline mükemmel bir örnektir. SYDV'ler bir yandan özel hukuk tüzel kişiliğine sahip kurumlar olmakla ve mütevellî heyetler tarafından idare edilmekle birlikte, diğer yandan da yerelde mülki idare amirlerinin mütevellî heyet başkanlığı yapmaları ve bu heyetlerin büyük bir ağırlıkla yerel mülki erkândan oluşmasıyla tam anlamıyla sivil toplum kuruluşu da değillerdir (Tablo 8). Yeni kurulan ASPB'nın il müdürlükleri olmakla birlikte, ilçelerde müdürlükleri yoktur ve SYDV'ler bu işlevi üstlenen bir konumdadır. Vakıfların denetimi ise, hesap yönünden Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce, idari yönden ise İçişleri Bakanlığı'na yapılmaktadır.

Sosyal yardım uygulamalarında temel yapılanmanın Vakıflar olması sembolik açıdan da önemlidir; zira Vakıf kurumu, Osmanlı mirasını, İslami hayırseverlik geleneğini ve her şeyi devletten beklememe düsturunu bir arada yaşatmaktadır. SYDV'ler bu açıdan yeterli doyurucu mudur,

buna olumlu bir yanıt vermek güç zira bunlar ne tam anlamıyla STK ne de tam anlamıyla devlet kurumu değildir: işleyişleri mütevelli heyete dayan- sa da bu heyetin başında mülki amir olduğunu söylemiştir, bunun da öte- sinde, hayırsever üye olmasına rağmen SYDV'ler kurulduklarından bu yana bağışlardan yana istediklerini hiç bir yerelde tam olarak elde ede- memişler, maddi kaynak olarak sivil destek görmemişlerdir. Yine de Va- kıfların Türk-İslam geleneğinde oynadıkları rolün SYDV'leri de meşrulaş- tıran bir işlevi olduğu ya da en azından buna dayalı bir siyasa geliştirildiği gerçeği inkar edilemez.

Tablo 8. İl ve İlçelerde Vakıf Mütevelli Heyeti Üyeleri

İL MERKEZLERİNDE	İLÇELERDE
Vali (Vakıf Başkanı)	Kaymakam (Vakıf Başkanı)
Belediye Başkanı	Belediye Başkanı
Defterdar	Mal Müdürü
İl Millî Eğitim Müdürü	İlçe Millî Eğitim Müdürü
İl Sağlık Müdürü	Sağlık Grup Başkanı
İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürü	İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürü
Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürü	
İl Müftüsü	İlçe Müftüsü
Köy Muhtarı	Köy Muhtarı
Mahalle Muhtarı	Mahalle Muhtarı
STK Temsilcileri	STK Temsilcileri
Hayırsever Vatandaşlar	Hayırsever Vatandaşlar

Kalağan (2009), 2008 yılında SYD Vakıfları'ndan alınan verilere göre, Vakıflarda en fazla temsil edilen STK'ların, "Türkiye Kızılay Derneği, Türk Hava Kurumu, Yardım Sevenler Derneği, Kurs ve Okul Talebelerine Yardım Derneği, Türkiye Sakatlar Derneği, Türk Anneler Derneği, Fakir ve Muhtaçlara Yardım Derneği, Eğitim Gönüllüleri Derneği, Çağdaş Ya- samı Destekleme Derneği, Türk Kadınlar Birliği ve Atatürkçü Düşünce Derneği" olarak tespit edildiğini ifade eder.

ASPB, Eylül 2012 tarihli Sosyal Yardım İstatistikleri Bülteni'nde, SYDV'lerce hayata geçirilen yönetim yaklaşımı şu cümlelerle aktarılmak- tadır:

"SYDV'lerde karar organının Vakıf Mütevelli Heyetinin olduğu, Sosyal Yar- dımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının sosyal yardımların doğrudan ve en kısa sürede vatandaşa ulaşması açısından devlet ile yoksul vatandaşlar arasında bir

köprü görevi yaptığı, 2004 yılında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Mütevelli Heyetlerinin yapısında değişikliğe gidildiği, seçimle gelen üye sayısının ve seçim koşullarının değiştirildiği, mahalle ve köy muhtarlarının kendi aralarından seçeceği üyeler ile sosyal yardım alanında çalışan sivil toplum kuruluşlarının seçeceği üyelerin ve İl Genel Meclisi tarafından seçilen hayırsever vatandaşların Mütevelli Heyetinde yer almasının sağlandığı, Mütevelli heyetlerinde atanmış ve seçilmiş üye sayısının eşitlendiği, demokratik katılımın sağlandığı görülmüştür.”

Özetleyecek olursak, yoksul ve muhtaç durumda bulunan vatandaşlara yapılan karşılıksız sosyal yardımların tamamlayıcı konumdan birincil konuma evrilmesi, liberal sosyal devlet istikametindeki dönüşümün temel göstergelerinden biridir ve bu anlamda SYGM hem sosyal devlet anlayışına hem de, işletmecilik ve yönetime dayalı yeni kamu yönetim anlayışına hizmet eden bir kurumdur. Kalağan'ın ifadesiyle, “SYGM, geleneksel kamu bürokratik kurumlarının etkisizleştirilerek tasfiye edildiği ve alternatif bürokratik kurumlar ile ikame edilmeye çalışıldığı bir dönemde, geleneksel unsurlar da barındıran ancak yeni yönetim anlayışına uygun olarak işleyiş gösteren bir yapılanmadır.” (2009)

SYDV tarafından sunulan sosyal yardımlar içerisinde yer alan ve eğitim ve sağlık göstergelerine olumlu etki etmesi, kadınlara (annelere) ödenmesi ve en yoksul kesimler açısından cüzi de olsa düzenli nakit desteği sağlayan bir sistem olması itibarıyla ŞNT, sosyolojik ve siyasi sonuçlarının önemle izlenmesi gereken bir yardım programıdır.⁵ ŞNT, geleneksel koruma mekanizmalarından farklı, Dünya Bankası önderliğinde tüm dünyaya yayılan yeni tür bir yoksullukla mücadelesinin temel bir bileşeni olup hedeflemeye ve gelir testine dayalı olduğu ölçüde liberal çerçeveli bir sosyal yardım uygulamasıdır. Esas amacı nakit desteği vermek değil, nakit

⁵ Özel olarak ŞNT programı, genel olarak da SYDV'ler eliyle yürütülen sosyal yardım uygulamaları AKP'nin neoliberal popülizminin önemli bir göstergesidir. Buna ilişkin Yıldırım (2009: 91) şöyle diyor: “Neoliberal popülizm, piyasalaştırmanın ve neoliberal tarzda yeniden yapılanmanın önünü açarken, aynı zamanda da 'en alttakiler'in siyasal desteğini korunmanın yollarını gözetken bir egemen sınıf stratejisidir. Belirgin niteliği, desteğini gözettiği sınıf kesimlerine dönük politikalarda ortaya çıkan 'popülist' boyutun, piyasalaştırma ve neoliberalleştirme ile çelişmek bir yana, bu süreci pekiştirecek tarzda ilerlemesi ve bu sürece istikrarlı bir siyasal ivme kazandırması nedeniyle, sadece bir egemen sınıf kesiminin değil, iktidar bloğunu oluşturan hemen tüm egemen sınıf kesimlerinin desteğiyle ilerlemesi, hegemonik nitelik kazanmasıdır.”

desteği sağlayarak eğitim ve sağlık hizmetlerinden yoksul kesimleri daha fazla yararlandırmak olduğu için, bu amacına hizmet eden bir yardım olduğu söylenebilir. Daha önceki bir çalışmamızda görüştüğümüz kadınlar tarafından kendilerine verilen bir sadaka değilse de bir tür lütf gibi algılanma oranının fazla olduğu, *ancak bir hak olarak algılanmaya da başladığı* da söylenmelidir (Yılmaz ve ark., 2012). Bu açıdan, sosyal yardımların “sadaka” olarak verildiği türü yaklaşımların gerçeklikle örtüşmediğini düşünüyoruz; gözlemlerimiz doğrultusunda AKP dönemindeki sosyal yardım-sosyal hizmet mekanizmalarının son derece sistematik (özellikle SOYBİS sonrasında), ihtiyaca binaen verilen, hak olarak görülen ve bu ölçüde de vatandaşlar tarafından (özellikle BİMER sistemini kullanarak) hesabı sorulan, yerleşikleşmiş uygulamalar olduğunu iddia ediyoruz. Ancak, bu yardım sisteminin adını net olarak koymak gerekir: ŞNT programları, diğer yardım programları gibi, liberal sosyal devlet modelinin tipik sosyal politika uygulamalarıdır ve Türkiye’de de modelin bu yöne doğru evrilmekte olduğunun en önemli göstergelerindendir. Bu program, yoksulluğa dair algının kökten değişime uğradığı bir yapının kurumu konumunda ve yoksulluğu ortadan kaldıracak bir gelir dağılımı adaletsizliği, kayıtdışı istihdamla mücadele, çalışanların haklarının iyileştirilmesi gibi meselelerin rafa kalktığı bir ortamda yeşeriyor; dahası bu rafa kaldırmaya hizmet ediyor.

Maxine Molyneux’ye göre (2009), nakit transferi biçimindeki yardımlar, yurttaşlık haklarının yoksulları da kapsayacak şekilde genişlediğinin değil, yoksulların ikinci sınıf yurttaşlar olduğunun bir nevi tasdiki anlamını taşımaktadır. “Her ne kadar hedefleme öncelik gerektiren toplum kesimlerine ulaşmak için gerekli bir ilk adım ise de”, der Molyneux, “daimi bir çözüm olarak kullanıldığı takdirde hedefleme çökmekte olan bir sistemin belirtisinden başka bir anlam taşımaz. Her ne kadar hükümetlere geniş bir popülerlik ve meşruiyet sağlama imkanı verseler de, bu tür programların en gelişkini bile tüm yurttaşlara eşit muamele eden ve onları eşit haklara sahip olarak gören, etkin ve bütüncül bir sosyal güvenlik sisteminin yerini asla tutamaz.” Nitekim, halk kitleleri açısından, vergilendirmeye dayalı eşitlikçi bölüşüm ilişkileri, sosyal güvenlik sistemi ve sosyal yardımların bütüncül bir bileşkesi olarak tanımlanan, “sosyal devletten vazgeçiş açık ve basit bir sonuç yaratmaktadır: toplumsal ve siyasal yönetimden tümü-

le dışarı atılmak ve devletle 'yoksulluk sorunu' gibi son derece geri bir zeminde ilişki içinde olmayı kabul etmek" (Ayman Güler, 2006).

Sonsöz niyetine

Yazımızın en başında, dağıtılan kömürün bedava olmadığını belirten bir sosyal medya mesajına yer vermiştik. Evet, dağıtılan yardımlar bedava değil, daha doğru bir anlatımla "bedelsiz" değil: çalışma koşulları kötüleşen ve ücretleri düşen, örgütlenme kapasitesi zayıflatılan işçi sınıfı için oldukça ağır bir bedeli var; kamusal ve eşitlikçi bir hizmet sunumu yerine piyasadan parası ölçüsünde hizmet satın almak zorunda kalan, pek çok hizmeti de aslında alamayan tek tek tüm vatandaşlar açısından aidiyet ve güven(ce) kaybı gibi bir bedeli var; kolektif dayanışmaya dayalı sosyal devlet anlayışının yerini alan bireysel çıkara dayalı sosyal refah arayışı nedeniyle ve refah sunumundaki eşitsiz konumları nedeniyle birbirine düşman kesilen toplum kesimlerini ortaya çıkarmasıyla da toplumsal bağ açısından bedeli var. Sosyal adaletin olmadığı bir toplumda, Özüğurlu'nun (2003: 71) işaret ettiği gibi, "sosyal" de yok olmuştur. Nitekim, (neo)liberal sosyal devlet modelinin hayata geçirildiği tüm ülkelerde de, sosyal doku çözülmüş, toplum tam ortadan ikiye ayrılmış, birbirine ölesiye-öldüresiye düşman iki ayrı toplum ortaya çıkmıştır.

KAYNAKÇA

Ayman Güler, Birgül (2004) "Kamu Yönetimi Temel Kanunu Üzerine", *Hukuk ve Adalet-Eleştirel Hukuk Dergisi*, Yıl: 1, S: 2, Nisan-Haziran.

Bayramoğlu, Sonay (2005) *Yönetişim Zihniyeti-Türkiye'de Üst Kurullar ve Siyasal İktidarın Dönüşümü*, İstanbul, İletişim.

Buğra, Ayşe (2012) "Türkiye'nin Değişen Refah Rejimi: Neoliberalizm, Kültürel Muhafazakarlık ve Yeniden Tanımlanan Toplumsal Dayanışma" içinde Dedeoğlu, Saniye ve Adem Yavuz Elveren (der.) *Türkiye'de Refah Devleti ve Kadın*, İstanbul, İletişim, 47-70.

Çelik, Aziz (2010) "Muhafazakâr Sosyal Politika Yönelimi: Hak Yerine Yardım-Yükümlülük Yerine Hayırseverlik", *İÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 42: 63-81.

Dedeoğlu, Saniye (2012) "Türkiye'de Refah Devleti, Toplumsal Cinsiyet ve Kadının İstihdamı" " içinde Dedeoğlu, Saniye ve Adem Yavuz Elveren (der.) *Türkiye'de Refah Devleti ve Kadın*, İstanbul, İletişim, 211-229.

Demirhan, Yılmaz & Nazım KARTAL (2014) "1980 Sonrası Yoksullukla Mücadelelenin Başlıca Aracı Olarak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'nun Kuruluş ve Varlık Nedenlerine İlişkin Bazı Tespitler", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 42, Ekim 2014, 257-268.

Erdut, Zeki (2004) "Liberal Ekonomi Politikaları ve Sosyal Politika", *Çalışma ve Toplum*, 2004/2, 11-37.

Esping-Andersen, Gosta (1990) *The Three Worlds of Welfare Capitalism*, Cambridge: Blackwell Press.

Gürsel, Seyfettin, Bülent Anıl & Ayşenur Acar (2013) "Türkiye'de Yoksulluk Tartışması-Kim haklı? Yoksulluk arttı mı, azaldı mı?", *BETAM Araştırma Notu*, 13/153.

İsbir, Eyüp (2013) *Kamu Yönetiminde Değişim ve Güncel Sorunlar*, TODAİE Yayını No:372, 25-53.

Kalağan, Gökhan (2009) "Türkiye'de 1980 Sonrası Bürokratik Dönüşüm: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü (SYDGM) Örneği", Süleyman Demirel Üniversitesi SBE, Yayımlanmamış Doktora Tezi.

Kamu Harcamaları İzleme Platformu (KAHİP) 2014 Yılı Kamu Harcamaları İzleme Raporu.

Kapusuz, Nazır (2014) "'Makarna ve Kömürü' Geri Almak", *Başlangıç*, Sayı: 1, 67-72.

Köse, Ahmet Haşim & Serdal Bahçe (2009) "Yoksulluk" Yazınının Yoksulluğu: Toplumsal Sınıflarla Düşünmek, *Praksis*, 19, 385-419.

Lamba, Mustafa (2014) "Yeni Kamu Yönetimi Perspektifinden Türkiye'de Kamu Yönetimi Reformları: Genel Gerekseler Üzerinden Bir İnceleme", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.19, S.3, 135-152.

Metin, Onur (2011) "Sosyal Politika Açısından AKP Dönemi: Sosyal Yardım Alanında Yaşananlar", *Çalışma ve Toplum*, (1).

Molyneux, Maxine (2009) "Conditional Cash Transfers: A 'Pathway to Women's Empowerment'?", *Pathways to Women's Empowerment*, Working Paper 5, Institute of Development Studies, Brighton.

Özdemir, Gamze Yücesan (2013) "AKP'nin Sosyal Politika Rejimi", *Redaksiyon*, Sayı: 2, 4 Mayıs 2013, 6-9.

Özden, Barış Alp (2013) "The Transformation of Social Welfare and Politics in Turkey: A Successful Convergence of Neoliberalism and Populism" in İsmet Akça, Ahmet Bekmen & Barış Alp Özden (eds.) *Turkey Reframed. Constituting Neoliberal Hegemony*, Pluto Press, 157-173.

Özügürlü, Metin (2003) "Sosyal Politikanın Dönüşümü ya da Sıfatın Suretten Kopuşu", *Mülkiye*, (XXVII) 239.

Şahin, Mustafa (2012) "Türkiye'de Sosyal Güvenlik Reformu ve Kadınlar Üzerine Etkisi" " içinde Dedeoğlu, Saniye ve Adem Yavuz Elveren (der.) *Türkiye'de Refah Devleti ve Kadın*, İstanbul, İletişim, 231-249.

Topak, Oğuz (2012) *Refah Devleti ve Kapitalizm-2000'li Yıllarda Türkiye'de Refah Devleti*, İstanbul, İletişim.

Yakut-Çakar, Burcu & Volkan Yılmaz (2008) *Türkiye'de Merkezi Devlet Üzerinden Yürütülen Sosyal Yardımlar Üzerine Bilgi Notu*, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Forumu.

Yentürk, N. (2011) *Kamu Harcamaları Okuma-Yazma Kılavuzu*, STK Çalışmaları-Eğitim Kitapları, Kamu Harcamaları İzleme Dizisi no. 1, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Yentürk, N. (2012) *Sosyal Koruma Harcamalarını İzleme Kılavuzu*, STK Çalışmaları-Eğitim Kitapları, Kamu Harcamaları İzleme Dizisi no. 4, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Yıldırım, Deniz (2009) "AKP ve Neoliberal Popülizm", içinde İlhan Uzel & Bülent Duru (der.) *AKP Kitabı-Bir Dönüşümün Bilançosu*, Ankara, Phoenix, 66-107.

Yılmaz, Bediz, Ayşe Gül Yılgör, Serdar Ulaş Bayraktar, Ali Ekber Doğan & Erkan Aktaş (2012) *Şartlı Nakit Transferinin Kadın Yoksulluğu ve Kadının Sosyal Statüsü Üzerindeki Etkileri*, TÜBİTAK 1001 Araştırma Projesi Sonuç Raporu, Proje No:110K130.

Yücesan-Özdemir, Gamze ve Denizcan Kutlu (2011) "Türkiye'de Sosyal Yardımlar: İktisadi, Siyasi ve Kültürel Yapılar Üzerine Bir Çözümleme", Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, *Uluslararası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu: Deneyimler ve Yeni Fikirler, Bildiriler Kitabı*, (1).

Yücesan-Özdemir, Gamze (2013) "AKP'li Yıllarda Sosyal Politika Rejimi: Kralın Yeni Elbisesi" içinde Simten Coşar & Gamze Yücesan-Özdemir (der.) *İktidarın Şiddeti-AKP'li Yıllar, Neoliberalizm ve İslamcı Politikalar*, İstanbul, Metis, 117-138.

Zabcı, Filiz (2013) "Bağımlılığın İçselleştirilmesi: AKP ve Neoliberalizmin Uluslararası Kuruluşları" içinde Simten Coşar & Gamze Yücesan-Özdemir (der.) *İktidarın Şiddeti-AKP'li Yıllar, Neoliberalizm ve İslamcı Politikalar*, İstanbul, Metis, 214-228.

Yrd. Doç. Dr. Bediz Yılmaz, Marmara Üniversitesi İİBF Kamu Yön. Bölümü'nü bitirdikten sonra Fransız Şehircilik Enstitüsü'nde Prof. Dr. Stefanos YERASİMOS ve onun vefatının ardından da Prof. Dr. Nora ŞENİ danışmanlığında "Göç, Dışlanma ve Çöküntü Alanı Oluşumu: İstanbul Tarlabası Mahallesi Örneği" başlıklı doktora tez çalışmamı 2006 yılında savundum. 2007'den beri Mersin Üni. İ.İ.B.F. Kamu Yönetimi Bölümü'nde öğretim üyesiyim. Çalışma alanlarım kentsel ve kırsal yoksulluk, göç, sosyal politikalar, çocuk ve kadın yoksulluğu, yerel yönetimler, tarımda dönüşüm ve kır-kent ikiliğidir.